

Петренко Наталія Володимирівна,

ORCID ID: 0009-0009-7928-6665

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогічної освіти, цифрових технологій

та академічного підприємництва,

Харківський національний університет

імені В.Н. Каразіна

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

PROFESSIONAL ORIENTATION AS A FACTOR IN THE FORMATION OF SELF-EDUCATION COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS

У сучасному світі самоосвітня компетенція стає найціннішим інструментом для досягнення успіху та розвитку особистості. Професійна спрямованість майбутніх вчителів, відіграє важливу роль у розвитку їхньої самоосвітньої компетентності. Вона забезпечує мотивацію до самостійної роботи, допомагає орієнтуватися в інформаційному просторі та сприяє ефективному використанню ресурсів для власного професійного розвитку, а також сприяє розвитку критичного мислення і творчого підходу. Тому розуміння поняття самоосвітньої компетенції вчителя, дослідження взаємозв'язку професійної спрямованості та самоосвітньої компетентності є надзвичайно важливим для вдосконалення освітньої системи.

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічних досліджень, спостереження за освітньою діяльністю здобувачів закладів вищої педагогічної освіти, надано авторське трактування поняттю «професійна спрямованість вчителя», яка розуміється як інтегративне утворення особистості, що опосередкує перетворення здобувача вищої освіти з суб'єкта навчально-професійної діяльності в суб'єкт професійної діяльності, як індивідуальна схильність людини до даного виду діяльності, яка формує її стратегію вибору професії, розвитку кар'єри та досягнення професійних результатів.

Визначено кілька основних складових (компонентів) професійної спрямованості вчителя, а саме: інтереси та схильності, які стимулюють вибір певної діяльності; мотиви та потреби; цінності та установки, які вчитель сприймає як основні для професії; професійна ідентичність та самовизначення, які визначають ступінь внутрішньої готовності особистості до обраної професії та її реалізації; ставлення до професії, яке включає почуття відповідальності за результат, задоволення від професії, а також готовність до її складнощів; рольові уявлення, або усвідомлення того, що від нього очікують учні, батьки, адміністрація.

Показано взаємозв'язок професійної спрямованості майбутнього вчителя із формуванням у нього самоосвітньої компетенції. Визначено, що професійна спрямованість сприяє розвитку мотивації до саморозвитку, ефективному освоєнню нових знань і навичок, а також здатності до критичного мислення й аналізу професійної діяльності.

Ключові слова: компетенція, самоосвіта, самоосвітня компетенція, професійна спрямованість, майбутні вчителі.

In the modern world, self-education competence has become the most valuable tool for achieving success and personal development. The professional orientation of future teachers plays a crucial role in developing their self-education competence. It ensures motivation for independent work, helps navigate the informational space, promotes effective use of resources for personal professional development, and fosters the development of critical thinking and a creative approach. Therefore, understanding the concept of teachers' self-education competence and investigating the relationship between professional orientation and self-education competence is vital for improving the system.

Based on a theoretical analysis of psychological and pedagogical research and observations of the educational activities of students in higher pedagogical education institutions, the author provides an interpretation of the concept of "teacher's professional orientation." It is understood as an integrative personality trait that mediates the transformation of a higher education student from a subject of educational and professional activity into a subject of professional activity. It is also seen as an individual's predisposition to this type of activity, shaping their strategy for choosing a profession, career development, and achieving professional results.

Several key components of a teacher's professional orientation are identified, including:

- Interests and inclinations that stimulate the choice of a specific activity;
- Motives and needs, particularly the need for self-realization, professional recognition, and material achievements;

- Values and attitudes, which teachers perceive as essential for their profession, such as attention to student development, responsibility, fairness, and inclusivity;
- Professional identity and self-determination, which determine the degree of internal readiness of an individual for their chosen profession, a sense of belonging to the pedagogical community, and the teacher's role in society;
- Attitude toward the profession, which includes a sense of responsibility for outcomes, satisfaction with the profession, and willingness to face its challenges;
- Role perceptions, or awareness of what is expected of them by students, parents, and administrators, and how they perceive their responsibility for students' development.

The article highlights the relationship between the professional orientation of future teachers and the formation of their self-education competence.

Key words: competence, self-education, self-education competence, professional orientation, future teachers.

Постановка проблеми. В умовах реформування освітньої системи в Україні зростає потреба в педагогах, здатних не тільки доносити знання, але й навчати учнів ефективним методам саморозвитку. Підготовка майбутніх учителів висуває високі вимоги до їхньої професійних компетенцій. Сучасні тенденції в освіті вимагають від учителів нових професійних підходів, гнучкості та здатності до безперервного навчання. Тому, самоосвітня компетенція, як здатність до самостійного навчання і вдосконалення професійних знань та навичок, є необхідною умовою успішної професійної діяльності педагога. Вона визначає вектор і зміст самостійної освітньої діяльності здобувача закладу вищої освіти, безпосередньо впливає на якість освіти, професійну задоволеність і розвиток педагогічної діяльності в цілому.

У цьому контексті, досить важливим виявляється психолого-педагогічний аспект професійної спрямованості майбутніх вчителів. Розуміння власних професійних інтересів і цінностей впливає на мотивацію і задоволення від роботи, допомагає вчителям розвивати позитивну самооцінку та самосвідомість, сприяє формуванню самоосвітньої компетенції тощо.

Слід зазначити, що вчителі виконують важливу роль у формуванні майбутніх поколінь. Їх професійна спрямованість безпосередньо впливає на якість освіти та виховання учнів, що має значення для суспільства в цілому.

Отже, розуміння професійної спрямованості майбутнього вчителя, як необхідної умови формування самоосвітньої компетенції, визначення її сутності та структури є актуальним. Вивчення даної проблеми дозволить розширити теоретичні основи педагогіки та психології, а також розробити нові моделі професійної підготовки майбутніх учителів. Розуміння того, як формувати професійну спрямованість у здобувачів закладів вищої педагогічної освіти, буде сприяти покращенню освітніх програм з підготовки майбутніх учителів, зробить їх більш ефективними та актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування професійної спрямованості знаходиться в колі наукових інтересів як українських, так і зарубіжних науковців, та розробляється в двох напрямках: педагогічному і психологічному.

У педагогічному напрямі проблему формування професійної спрямованості досліджували такі українські науковці як Л. І. Пономаренко (питання професійної орієнтації молоді, зокрема в контексті педагогічної діяльності.); О. В. Сухомлинська (формування професійних компетенцій у вчителів та їхня професійна спрямованість); В. Г. Боярчук (методи і технології формування професійної спрямованості у здобувачів педагогічних спеціальностей); І. М. Кудрявцева (професійна самосвідомість майбутніх вчителів і її вплив на вибір професії); Н. А. Соловйова (зв'язок між самоосвітою та професійною спрямованістю майбутніх педагогів); А. В. Лук'янець (професійна підготовка вчителів та особливості їхньої професійної спрямованості в умовах сучасної освіти).

Активна розробка проблеми професійної спрямованості в напрямі психології серед українських дослідників пов'язана з дослідженнями системи відносин людини, співвіднесення сенсу і значення, інтеграції спонукань та їх сенсорного контексту, спрямованістю особистості і динаміки поведінки, орієнтування в діяльності тощо. Ці дослідження допомагають зрозуміти, як професійна спрямованість вчителів впливає на їхню діяльність і розвиток, а також на якісне навчання учнів.

Але серед учених й до сьогодні не вироблено єдиного підходу до визначення професійної спрямованості взагалі, та професійної спрямованості майбутніх учителів зокрема, не досліджено її складові та фактори формування. Відсутність єдиної думки щодо даної проблеми залишає її відкритою для подальших досліджень.

Мета статті: визначити поняття «професійна спрямованість вчителя», її складові; показати взаємозв'язок професійної спрямованості

майбутнього вчителя із формуванням у нього самоосвітньої компетенції.

Для досягнення мети дослідження використовувались такі методи: теоретичний аналіз наукових джерел, спостереження за освітньою діяльністю здобувачів закладів вищої педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. У контексті даного дослідження будемо розуміти самоосвітню компетенцію як провідну форму вдосконалення певної професійної компетентності, здатності особистості ефективно навчатися та розвиватися самостійно: визначати власні навчальні потреби, встановлювати цілі навчання, знаходити та використовувати різноманітні джерела інформації, а також ефективно оцінювати свій прогрес [7, с. 28]. Без сформованої професійної спрямованості розвивати самоосвітню компетенцію не виявляється можливим.

Аналіз наукової літератури свідчить про безліч часто суперечливих значень поняття «спрямованість особистості». Складність операціоналізації даного конструкту пов'язана, по-перше, з тим, що мова йде про проєкції на потік свідомості і поведінки латентних (прихованих від зовнішнього спостереження) чинників (мотивів, потреб); по-друге, з невизначеністю критеріїв для розрізнення стійких і ситуативних чинників (стійкість особистісної мотивації не означає її єдиності, її монополії на детермінацію поведінки і переживань); по-третє, з тим, що особистість безпосередньо не усвідомлює своєї спрямованості (прихованість від «внутрішнього» спостереження).

При всьому різноманітті підходів до визначення спрямованості особистості можна виділити деякі загальні моменти, які присутні в більшості визначень:

1) спрямованість є інтегративним поняттям, що характеризує цілісність особистості, стрижневим і багатограним властивістю особистості, що обумовлює її індивідуальність і своєрідність;

2) спрямованість визначається потребами, інтересами, схильностями прагненнями особистості;

3) спрямованість характеризується системою провідних мотивів, що визначають внутрішню позицію особистості, її ставлення до діяльності;

4) функціональне значення спрямованості полягає в регуляції поведінки людини: вона визначає стратегію «над ситуативної» активності;

5) головним механізмом формування спрямованості особистості є виховання.

Найважливішим психічним регулятором активності людини є спрямованість особистості

професіонала як своєрідне відображення дійсності, що забезпечує не ситуативну, а стратегічну, надситуативну активність. Професійна спрямованість створює внутрішні умови для засвоєння знань, умінь, навичок, забезпечує розвиток людини як суб'єкта праці.

Ідеї, пов'язані з професійною спрямованістю, мають певну історію розвитку, починаючи з досліджень особистості та її схильностей. У роботах таких дослідників, як З. Фрейд, К. Юнг, а також в контексті етапів розвитку психології, можна знайти ранні спроби розібратися у мотиваційних аспектах професійного вибору. Однак лише в середині ХХ століття професійна спрямованість була чітко відокремлена від інших психічних характеристик особистості. У цьому контексті можна виділити декілька психологічних теорій професійної спрямованості:

1. Теорія професійної орієнтації Г. Холанда. Холанд визначав професійну спрямованість як сукупність інтересів та схильностей, що мають вирішальне значення при виборі професії. Його модель передбачала шість типів особистостей (реалістичний, дослідницький, артистичний, соціальний, підприємницький, традиційний), кожен з яких відповідний певному типу професії.

2. Теорія мотивації професійної діяльності А. Маслоу. Маслоу пропонував модель потреб, де потреби в самореалізації займають найвищий рівень, що стимулює особистість до вибору професії, яка відповідає її внутрішнім прагненням і дозволяє досягти особистісної самореалізації.

3. Теорія розвитку професійної спрямованості Д. Гаврина, В. Крутецького. Вони стверджували, що професійна спрямованість є складовою частиною загальної спрямованості особистості і залежить від різних факторів: генетичних, соціальних, освітніх. Також вони визначали професійну спрямованість як процес, що розвивається на різних етапах життєвого шляху людини.

Сьогодні, поняття «професійна спрямованість» є ключовим у психології професійного розвитку особистості та вивчення професійної діяльності. З огляду на те, що воно активно досліджується як у теоретичних, так і в практичних аспектах психології, зокрема в психології праці та організаційної психології, можна визначити кілька підходів та концепцій, які допомагають краще зрозуміти його сутність.

Визначення професійної спрямованості можна зустріти в ряді наукових джерел, де її розглядають як стійке психічне утворення, яке визначає прагнення особистості до вибору та реалізації

певного виду професійної діяльності. Аналізуються соціальні, психологічні та особистісні фактори, що впливають на вибір професії та процес формування професійної спрямованості молоді. Наголошується на важливості врахування індивідуальних інтересів, здібностей і ціннісних орієнтацій при виборі професійного шляху. Торкаються проблем життєвих стратегій особистості, зокрема професійного самовизначення в умовах соціальної нестабільності, а саме: ролі суб'єктивного досвіду та життєвих планів у процесі вибору професії [1, 2, 3, 7].

Один із провідних українських психологів С. Максименко дослідив проблему професійного самовизначення в контексті теорії діяльності. Він розглядав професійну спрямованість як компонент загального розвитку особистості, акцентуючи увагу на взаємозв'язку між професійними і загальними життєвими цілями [4, 5].

Н. Чепелева, досліджуючи проблему формування особистісної ідентичності та її зв'язку з професійним самовизначенням, наголошувала на важливості врахування культурного і соціального контексту при дослідженні професійної спрямованості [10].

Українські психологи акцентують увагу на тому, що професійна спрямованість – це не лише вибір роботи, а й формування особистості, яка здатна досягати успіху та знаходити сенс у своїй діяльності.

На рівні педагогічної думки маємо також низку досліджень щодо розуміння поняття «професійна спрямованість».

Л. Пономаренко визначає професійну спрямованість як систему інтересів, цінностей і переконань особистості, які визначають її вибір певної професії та готовність до її освоєння [6].

О. Сухомлинська вважає, що професійна спрямованість є інтегративним поняттям, яка включає в себе професійні інтереси, мотивацію, а також усвідомлення особистісних якостей, необхідних для виконання професійних обов'язків [7].

За В. Боярчуком, професійна спрямованість – це процес усвідомлення і формування професійних інтересів та потреб, які обумовлюють вибір професії і способи її реалізації в діяльності [1].

І. Кудрявцева стверджує, що професійна спрямованість визначається як особистісна готовність до виконання професійної діяльності, що базується на мотивах, інтересах і цінностях [3].

Н. Соловійова розуміє професійну спрямованість як індивідуальну характеристику, що

визначає напрямок професійної діяльності особистості, враховуючи її здібності, інтереси та життєві цінності [9].

Загалом, усі розробники визначення поняття професійної спрямованості охоплюють мотивацію, інтереси та цінності особистості, які впливають на вибір і реалізацію професії. Ці визначення підкреслюють важливість усвідомлення певних інтересів і потреб особистості в процесі професійного розвитку.

Проблема професійної спрямованості знаходиться в колі інтересів багатьох іноземних авторів. Деякі з них вивчали її в контексті психолого-педагогічного розвитку вчителів, їхньої професійної діяльності та особистісних чинників.

Визначення професійної спрямованості іноземними авторами підкреслюють її динамічний і комплексний характер, з акцентом на зв'язок між особистісними характеристиками, соціальним середовищем та професійним вибором.

Франц Ремшмідт розглядав професійну спрямованість вчителя як важливий елемент у формуванні педагогічної компетентності. Він підкреслював важливість інтеграції психологічних і соціальних аспектів у професійну діяльність педагога [15].

Герберт Мюллер визначав професійну спрямованість як результат взаємодії особистих переконань, професійної підготовки і соціальних умов, в яких працює вчитель. Він вважав, що професійна мотивація вчителів є важливою для їхньої професійної ефективності [16].

Петер Ренк розглядав професійну спрямованість учителів через призму їхнього розвитку впродовж кар'єри. Він виділяв різні етапи професійного становлення та зазначав, що вчителі на різних етапах потребують підтримки для розвитку своєї професійної ідентичності [17].

Джон Хетфілд аналізував вплив соціальних і культурних факторів на професійну спрямованість вчителів. Він зазначав, що вчителі мають адаптуватися до змін у суспільстві та освіті, що впливає на їхні професійні орієнтації [18].

Кетрін Келлінгсворт вивчала, як особисті цінності та мотивація вчителів взаємодіють з їхньою професійною орієнтацією. Вона підкреслювала важливість усвідомленої мотивації для розвитку вчителя в професії [19].

Карл Герман досліджував взаємозв'язок між мотивацією вчителів і їхньою педагогічною практикою. Він підкреслював, що професійна спрямованість є критичним чинником для ефективного навчання та розвитку учнів [20].

Джон Холланд стверджує, що професійна діяльність має відповідати типу особистості для досягнення задоволеності. У цьому контексті, професійна спрямованість – це особистісна характеристика, що визначає інтереси та цінності особи, які впливають на вибір професії [11].

Дональд Сапер вважає, що професійна спрямованість є динамічним процесом, що включає в себе етапи самопізнання, вибору кар'єри та адаптації до професійного середовища, підкреслюючи важливість життєвого циклу у формуванні професійної ідентичності [12].

Марк Савікас у своїх роботах акцентує увагу на важливості життєвих історій та контексту в прийнятті професійних рішень. Професійна спрямованість, на його думку, – це комплексна концепція, що включає уявлення про кар'єру як частину особистісної ідентичності [13].

Низка дослідників визначають професійну спрямованість через призму теорії соціального навчання, вважаючи, що інтереси, навички та цінності формуються через взаємодію особистості з соціальним середовищем [14].

Таким чином, теоретико-методологічний аналіз психолого-педагогічної наукової літератури щодо розуміння дефініції «професійна спрямованість» виявив, що вона не має достатньо чіткого визначення, але дає можливість зробити певні висновки:

1. Аналіз особистості вчителя слід починати з вивчення спрямованості, тому як здібності, здебільшого, компенсуються рисами особистості, їх можна сформуванати, якщо у людини є стійке бажання бути вчителем. У цьому контексті, педагогічна спрямованість представлена мотивацією до професії учителя. Спрямованість особистості вчителя проявляється як у всій його професійній життєдіяльності, так і в окремих педагогічних ситуаціях, визначає його сприйняття та логіку поведінки, а також на те, як виглядає вчитель у цілому.

2. Професійна спрямованість може бути представлена як структура мотивів навчальної діяльності: морально-світоглядних (особисті, колективістські, престижні) і процесуальні (процесуально-діяльні).

3. Професійна спрямованість повинна бути включена в мотиваційно-цільову основу навчання, як узагальнену форму ставлення до професії, яка складається з приватних, локальних оцінок суб'єктом ступеня особистісної значущості (привабливості, непривабливості) різних аспектів професійної діяльності, її змісту умов здійснення.

4. Професійна спрямованість, будучи провідною і інтегральною формою в мотиваційно-цільовій структурі навчання, впливає на динаміку нижчих рівнів і форм навчальної мотивації, зокрема на мотиви вчення і на ставлення здобувачів вищої педагогічної освіти до навчальних дисциплін.

5. Процес розвитку професійної спрямованості здобувачів має низку закономірностей: розвивається в діяльності на основі внутрішньо системних і зовнішньо системних взаємодій; у процесі розвитку проходить ряд етапів; розвивається в умовах інтегративної взаємодії певних чинників.

6. Розвиток професійної спрямованості здобувачів вищої освіти визначається попередніми і більш ранніми формами вираження позитивного ставлення до професії і стоять за цим ставленням мотиви.

До особливостей професійної спрямованості, які сприяють підготовці сучасного фахівця, зокрема майбутнього вчителя відносяться такі:

- 1) провідні потреби самоактуалізації, самореалізації в рамках певної професії;
- 2) провідні мотиви: високих професійних досягнень, творчості, саморозвитку;
- 3) ціннісні орієнтації: професійні цінності компетентності, професійні знання, уміння, соціальне визнання досягнень;
- 4) ставлення до професійної діяльності: прагнення зрозуміти соціально значущі проблеми і завдання конкретної професійної галузі, професійне самовдосконалення.

Основними функціями професійної спрямованості є:

- 1) професійна спрямованість виступає системоутворюючим властивістю, що визначає весь психологічний склад людини як суб'єкта праці;
- 2) орієнтує діяльність людини в професійному просторі;
- 3) спонукає до активності в професійно-трудовій діяльності, коли людина не тільки долучається до продуктів праці, створеними іншими людьми, а й сама бере участь у перетворенні дійсності; надає діяльності в професійній сфері стійкості до зовнішніх чинників;
- 4) створює внутрішні умови для засвоєння знань, умінь, навичок;
- 5) відображає й обумовлює цілі, мотиви праці і ставлення до дійсності, опосередковані трудовим процесом.

Отже, професійна спрямованість учителя це інтегративне утворення особистості, що опосередковує перетворення здобувача вищої освіти з суб'єкта навчально-професійної діяльності

в суб'єкт професійної діяльності, це індивідуальна схильність людини до даного виду діяльності, яка формує її стратегію вибору професії, розвитку кар'єри та досягнення професійних результатів.

Можна виділити кілька основних складових (компонентів) професійної спрямованості вчителя:

- інтереси та схильності. Це те, що стимулює вибір певної діяльності і формується через досвід та соціалізацію: під впливом соціального середовища, сімейного виховання, індивідуальних особливостей і життєвого досвіду людини;

- мотиви та потреби. Професійна діяльність реалізує потреби людини, зокрема потребу в самореалізації, професійному визнанні та матеріальних досягненнях. Включає внутрішні стимули до професії, такі як бажання допомагати учням, розвивати свої навички, досягати особистісного задоволення від роботи;

- цінності та установки. Це система переконань, яка визначає, чи є професія важливою для особистості, чи відповідає вона її життєвим цілям. Цінності, які вчитель сприймає як основні для професії, наприклад, увага до розвитку учнів, відповідальність, справедливість, інклюзивність;

- професійна ідентичність та самовизначення. Вона визначає ступінь внутрішньої готовності особистості до обраної професії та її реалізації: як вчитель визначає себе в контексті своєї професії. Вона може включати почуття приналежності до педагогічної спільноти та роль вчителя в суспільстві, свої особисті професійні цілі, готовність до розвитку, до навчання новим методам і підходам у навчанні;

- ставлення до професії, яке включає почуття відповідальності за результат, задоволення від професії, а також готовність до її складнощів;

- ролі уявлення: те, як вчитель уявляє свою роль в процесі навчання, що від нього очікують учні, батьки, адміністрація та як він сприймає свою відповідальність за розвиток учнів.

Результати дослідження свідчать про те, що професійна спрямованість безпосередньо впливає на якість формування самоосвітньої компетенції. Зокрема, здобувачі з високим рівнем професійної спрямованості демонструють вищий рівень мотивації до участі у додаткових освітніх програмах, більшу самостійність у вирішенні професійних завдань, схильність до рефлексії і самоаналізу результатів своєї діяльності.



Рис. 1. Взаємозв'язок професійної спрямованості і самоосвітньої компетенції

Останні дослідження українських науковців підтверджують, що професійна спрямованість безпосередньо впливає на якість формування самоосвітньої компетенції. Взаємозв'язок між самоосвітою і професійною спрямованістю є необхідною умовою та ключовим чинником успішної професійної діяльності, який можна представити трьома основними компонентами: мотиваційним, когнітивним та рефлексивним (рис. 1).

Самоосвіта сприяє розвитку особистісних і професійних якостей, необхідних для досягнення професійних цілей, тоді як професійна спрямованість забезпечує мотивацію та структурує процес навчання. Таким чином, інтеграція цих двох елементів є запорукою не лише професійного успіху, а й гармонійного розвитку особистості в цілому.

Професійна спрямованість виступає важливим джерелом мотивації для самоосвіти. Людина, яка має чіткі професійні цілі, більш схильна до активного самостійного навчання, оскільки це допомагає їй досягти бажаного рівня компетентності та професійного успіху.

Професійна спрямованість визначає, які знання і навички є пріоритетними для розвитку в даній професії. Це допомагає особистості зосередитися на тих аспектах навчання, які мають найбільшу практичну цінність у її професійній діяльності.

Самоосвіта сприяє формуванню критичного мислення, що є необхідним для аналізу та переоцінки професійних цілей. Це дає змогу особистості коригувати свою професійну спрямованість залежно від змін у ринку праці або власних інтересів.

Самоосвіта дозволяє швидко адаптуватися до нових вимог професії, що особливо важливо у динамічних сферах, таких як освіта. Професійна спрямованість, у свою чергу, сприяє ефективному

використанню результатів самоосвіти у практичній діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Професійна спрямованість є необхідною умовою та фундаментальним чинником формування самоосвітньої компетенції майбутніх учителів. Це складне та багатогранне поняття, яке визначає прагнення особистості до певного виду професійної діяльності та її здатність реалізуватися в ній. Професійна спрямованість обумовлює розвиток суб'єктної позиції по відношенню до майбутньої професійної діяльності: визначає її інтереси, ставлення до майбутньої професії, мотиви її вибору, що обумовлюють успішність професійного навчання та самоосвіти. Професійна спрямованість визначає не тільки вибір професії, а й подальше задоволення від роботи, успішність кар'єрного зростання, а також психологічне благополуччя людини. Вона має важливе значення для формування професійної ідентичності особистості, яка в свою чергу впливає на рівень самореалізації та щастя в цілому. Її розвиток потребує комплексного підходу, що включає створення мотиваційного середовища, залучення студентів до практичної діяльності та формування рефлексивних навичок.

Взаємозв'язок між самоосвітою і професійною спрямованістю проявляється у розвитку навичок, адаптації до змін, формуванні мотивації та професійної ідентичності, постійного самовдосконалення та підвищення якості своєї професійної діяльності.

Дослідження цієї теми є актуальним і важливим для вдосконалення підготовки майбутніх фахівців. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення впливу різних освітніх технологій на розвиток професійної спрямованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Боярчук В. Г. Методи формування професійної спрямованості у студентів. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2015. 184 с.
2. Ковальчук О. П. Професійна спрямованість у системі підготовки педагогічних кадрів. Київ: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2019. 231 с.
3. Кудрявцева І. М. Психологія професійного вибору: теорія та практика. Одеса: ОДПУ. 2018. 220 с.
4. Максименко С. Д. Психологія учіння людини: генетико-моделюючий підхід. Київ: Слово, 2006. 280 с.
5. Максименко С. Д. Психологія особистості: Монографія. Київ: Главник, 2012. 384 с.
6. Пономаренко Л. І. Професійна орієнтація молоді: теорія і практика. Київ: Видавництво «Каравела». 2010. 240 с.
7. Петренко Н.В. Генеза терміну «самоосвітня компетенція»: від історії до сучасності. *Інноваційна педагогіка: Науковий журнал*. Видавництво «Гельветика». Вип. 72. 2024. С. 23–29.
8. Сухомлинська О. В. Професійна спрямованість: психологічні аспекти формування. Харків: ХНПУ. 2012. 192 с.
9. Соловйова Н. А. Самоосвіта як складова професійної спрямованості майбутніх педагогів. Київ: Педагогічна думка. 2019. 160 с.

10. Чепелева Н. В. Дискурсивні технології самопроєктування особистості: монографія / за ред. Н. В. Чепелевої. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2019. 170 с.
11. Holland J. L. Making Vocational Choices: A Theory of Careers. 3rd ed. New York: Psychological Assessment Resources. 1997. 400 p.
12. Super D. E. A Life-Span, Life-Space Approach to Career Development. In: Career Development in the Schools. Boston: Allyn & Bacon. 1990. P. 1–14.
13. Savickas M. L. The Theory and Practice of Career Construction. In: Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons. 2005. P. 42–70.
14. Lent R. W., Brown S. D., Hackett G. Contextual Supports and Barriers to Career Choice: A Social Cognitive Analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47(1), 2000. P. 36–49.
15. Remschmidt F. Berufsethik und Lehrberuf. Verlag für Hochschulwesen. 1984. 220 с.
16. Müller H. Lehrberuf und Lehrerpersönlichkeit. Paderborn: Schöningh. 1990. 185 с.
17. Renck P. Die Entwicklung der Lehreridentität im Verlauf des Berufslebens. Stuttgart: Kohlhammer. 2002. 245 с.
18. Hetfield J. Teaching and Teacher Education: The Profession of Teaching in Changing Times. London: Routledge. 1995. 310 с.
19. Kellingworth K. Motivating Teachers: The Influence of Values and Beliefs on Professional Orientation. New York: Teachers College Press. 2003. 280 с.
20. Hermann K. Lehrberuf und Unterricht: Theorien und Perspektiven der Lehrerbildung. München: Piper Verlag. 2000. 260 с.